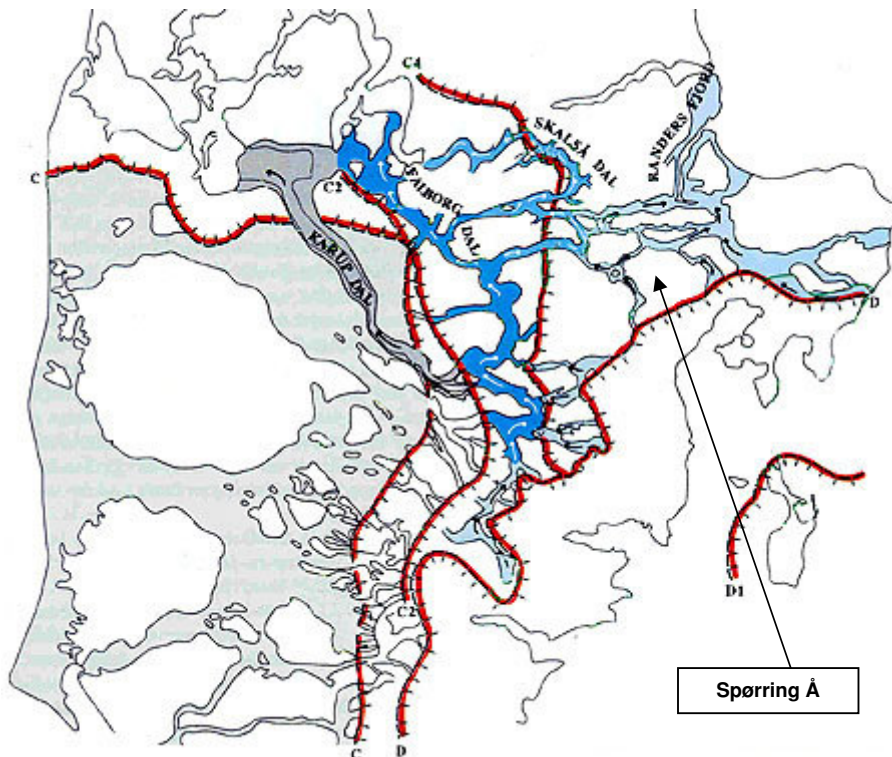

Spørring Å

Spørring Å ligger i et istidslandskab der er udformet Nordøstfremstødet og dennes genfremstød. Istidslandskabet er imidlertid dækket af smeltevandsaflejringer, såsom sand og grus der er afsat foran de ismasser der senere nåede frem til den Østjyske isrand. Af nedenstående kort ses det, at interesseområdet ligger nær ved den såkaldte C4-linie, der angiver den Østjyske Israndslinie.

Kortet viser en forenklet oversigt over israndslinier og markante smeltevandsdale i Jylland. Det geologiske interesseområde omfattende Spørring Å ligger mellem C4 linien og det Østjyske Fremstød der er angivet med D. Lokalitetens omtrentlige beliggenhed er angivet med pilen. Spørring Å opnår forbindelse til den markante Lilleå, hvis markante dalsænkning gennemskærer landskabet vest for interesseområdet (lys blå farve). Fra: Geologisk Set – Det mellemste Jylland (1994).

Den naturligt, slyngede å

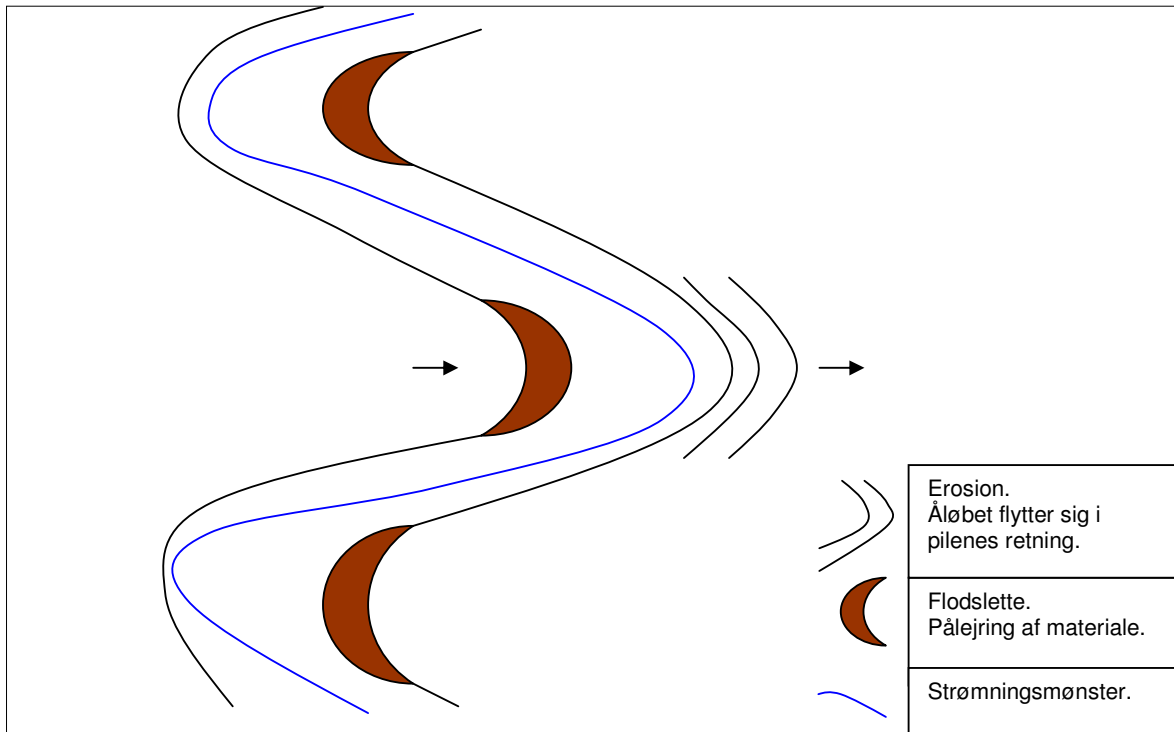
Nutidens Spørring Å har et naturligt meanderende, dvs slynget forløb. Åen ligger i en smal dalbund, der gennem tiden, har skåret sig markant ned i det omgivende terræn. De naturlige slyngninger, også kaldet meanderbuer, har skabt en dalbund der er langt bredere end selve åen der er af beskeden bredde.

Den meanderende å har en karakteristisk dynamik, der adskiller sig fra det flettede flodsysteem. Betragter man Spørring Å's slyngninger på selve lokaliteten, kan man se, at åen har meget stejle brinker i svingenes yderside, mens indersiderne af slyngningerne er fladere. Det er åen selv, der har gnavet sig ind i ydersiderne, da vandet påvirker disse sving med en større kraft. En sådan erosion skyldes, at vandet strømmer med forskellig hastighed i selve vandløbet.

Mekanismen bag denne strømning kan, billedligt talt, illustreres med det, der forgår, når man kører i bil på en vej og møder et sving. Med mindre man ikke vil køre ud i rabatten, må der drejes på rattet, for at bilen bliver på vejen i svinget. I det øjeblik man foretager manøvreren med at dreje rattet, får hjulene en større hastighed i svingets yderside. Mekanismen mærkes tydeligt hos føreren, og

den forstærkes, afhængigt af hvor hurtigt man kører gennem svinget. Ved høj hastighed hviner dækkene mod asfalten, de slides en lille smule på ydersiden, hvor hastigheden og dermed trykket på underlaget er størst.

På omtrent samme måde opfører det meanderende vandløb sig. På nedenstående figur vises strømmingen i et meanderende vandløb. Den turbulente strømning skaber et samspil mellem erosion og aflejring der med tiden får vandløbet til at bevæge sig til siden.

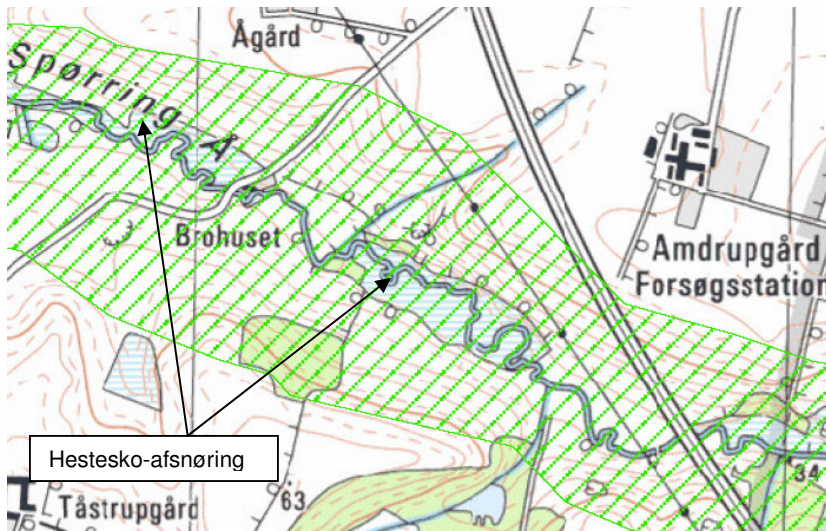

Strømmingen i et meanderende vandløb. Den turbulente strømning skaber et samspil mellem erosion og aflejring der med tiden får vandløbet til at bevæge sig til siden.

Når strømmen møder en forhindring på sin vej, forsøger det at strømme uden om den. Herved opstår der turbulens i vandet.

Denne turbulente strømning skaber forskelle i vandtes strømningshastighed, der påvirker forhindringen og vandløbets egne sider med en erosiv kraft. Hvis forhindringen for eksempel er en jordknold, vil vandet gnave lidt af fremspringet af og transportere materialet med sig, hvorefter det aflejres på steder, hvor strømmingen i vandet er så lille, at materialet vil falde til bunds. Aflejring sker i indersiden af svingene. Er der først etableret sving i et vandløb, er processen nærmest selvforstærkende. Man ser det tydeligt langs Spørring Å. Flere steder kan man endda se, at slyngningerne med tiden har fået så store udsving, så åen gennembryder sine egne slyngninger.

Når åen gennembryder slyngningerne, fortsætter vandet lige ud, og den gamle slyngning afsnøres og efterlades som en lille sø, der nærmest har form som en hestesko. Et sådant eksempel ses flere steder på strækningen Brohuset og Amdrup Forsøgsstation, der fremgår af kortudsnittet på omstående side.

Udarbejdet af Århus Amt, Natur og Miljø. Grøn skravering angiver afgrænsningen af det geologiske interesseområde.